

הנחיות בירור יהדות, התש"ע-2010

(נוסח מלא ומעודכן ליום 8/9/2019)

נקבעו על ידי הַבְּרֵךְ דייני בית הדין הרבני הגדול ומועצת הרבנות הראשית לישראל

1. הגדרות

בהנחיות אלה -

"מברר יהדות" – חוקר מומחה לבירור יהדות שהינו עובד הנהלת בתי הדין הרבניים שהתמנה בהתאם לתנאי כשירות ודרישות תפקיד שאושרו בהסכמת הרבנים הראשיים לישראל;

"מברר יהדות חיצוני" – חוקר מומחה לבירור יהדות שאינו עובד הנהלת בתי הדין הרבניים והוא מצוי ברשימת המומחים לבירור יהדות לפי סעיף 16 בהנחיות אלה או שמומחיותו מניחה את דעת בית הדין;

"מנהל תחום בירורי יהדות" – מנהל תחום בירורי יהדות בהנהלת בתי הדין הרבניים שהתמנה בהתאם לתנאי כשירות ודרישות תפקיד שאושרו בהסכמת הרבנים הראשיים לישראל;

"רב רושם נישואין" – כמשמעותו על פי סעיף (6) לחוק הרבנות הראשית לישראל, התש"ס-11980, או לפי פקודת הנישואין והגירושין (רישום), 21919;

"תוכנת מעיינות" – תוכנת מחשב ייעודית המשולבת במערכת הניהול של בתי הדין הרבניים ומשמשת ככלי עזר בבניית תרשים של עץ משפחה וכמאגר מידע אשר ניתן לאחזר באמצעותו, בין היתר, החלטות בענין בירורי יהדות שניתנו על ידי בתי הדין הרבניים.

2. בירור יהדות לצורך נישואין (תיקון תשע"ט-2019)

(א) לא יאשר רב רושם נישואין עריכת חופה וקידושין ללא בירור יהדותם של בני הזוג לפי הנחיות אלה.

(ב) רב רושם נישואין רשאי לאשר יהדותו של אדם המבקש להירשם לנישואין כדת משה וישראל, אם התקיים בו אחד מאלה:

- (1) הוריו נישאו בישראל באמצעות רב רושם נישואין;
- (2) הוריו נישאו מחוץ לישראל באמצעות רב קהילה המוכר על ידי הרבנות הראשית לישראל לענין נישואין;
- (3) המבקש הציג תעודת נישואין שניתנה בישראל על ידי רב רושם נישואין לקרוב מן האם בדרגה ראשונה למבקש להירשם לנישואין, והתקיימו יתר התנאים המפורטים בסעיף 13 להנחיות אלה.

(ג) אדם המעונין להינשא כדת משה וישראל ולא התקיים בו האמור בסעיף קטן (ב) או התקבל לגביו מידע המצריך בירור נוסף בדבר יהדותו כאמור בסעיף 2א, יגיש לבית הדין בקשה לבירור יהדות.

(ד) לא יאשר רב רושם נישואין עריכת חופה וקידושין לאדם שלא התקיים בו האמור בסעיף קטן (ב), אלא אם יש בידו פסק דין של בית דין רבני המאשר את יהדותו.

2א. קבלת מידע מהחלטות עיכוב נישואין לצורך בירור יהדות (תיקון תשע"ט-2019)

(א) מנהל מחלקת רבנות ונישואין במשרד לשירותי דת ומי שהוסמך לכך מטעמו, יקבל לצורך מילוי תפקידו בטיפול בבקשת נישואין חיווי על קיומו של מידע על המבקש המופיע בהחלטות בתי הדין הרבניים בהן ניתן סעד של עיכוב נישואין כלפי המבקש או בני משפחתו כאמור בסעיף 12א. חיווי כאמור יימסר על פי שאילתה שתערוך מחלקת נישואין ורבנים במשרד לשירותי דת בתקשורת מחשבים עם מערכות המידע של בתי הדין הרבניים בכל בקשת נישואין. ככל שהשאלתה תעלה חיווי כי קיים מידע כאמור, ימסור הרב רושם הנישואין למבקש כי יהדותו מצריכה בירור נוסף בבית הדין ויפנה אותו לשם כך לבית הדין.

(ב) בטופס הבקשה לרישום נישואין יובהר למבקש שייערך חיפוש ממוחשב של מספר תעודת הזהות שלו בהחלטות בית הדין, או חיפוש של שמו ככל שאינו בעל תעודת זהות. כן יובהר למבקש בטופס

¹ ס"ח התש"ס, עמ' 90.

² חא"י, כרך ב', עמ' (ע) 876, (א) 903.

הבקשה כי גם אם החיפוש יעלה צורך בבירור מעמדו האישי או יהדותו בבית הדין, אין לראות בכך תשובה בהכרח שלילית, אלא ספק ראשוני המצריך בירור נוסף בבית הדין.

(ג) השאלתה הנזכרת בסעיף קטן (א) לא תיערך אם ביקש המבקש מרושם הנישואין להפסיק את הליכי רישום הנישואין.

3. מועד הגשת הבקשה

(א) בקשה לבירור יהדות תוגש לבית הדין תשעים ימים, ולא יאוחר מארבעים וחמישה ימים, קודם למועד שנקבע לעריכת הנישואין.

(ב) מעוניין בדבר רשאי להגיש לבית הדין בקשה לבירור יהדות לצורך נישואין אף בטרם הגשת בקשה לרישום נישואין בפני רב רושם נישואין, אם המבקש הינו אזרח ישראל או יושב בה כדין על פי אשרה לישיבת קבע.

4. הזמנה לדיון

הזמנה לדיון בבקשה לבירור יהדות תיערך לפי טופס 1 שבתוספת להנחיות אלה (להלן – תוספת).

5. הרצאת פרטים

(א) להזמנה לדיון יצורף טופס הרצאת פרטים לגבי בני משפחת המבקש ערוך לפי טופס 2 שבתוספת.

(ב) מזכיר בית הדין יתעד בתוכנת מעיינות, עוד קודם לדיון בבית הדין, את המענה שניתן על ידי המבקש בטופס הרצאת הפרטים, ולשם כך יגיש המבקש את הטופס עם תשובות מלאות במועד שייקבע על ידי מזכיר בית הדין.

6. מנהל תחום ברורי יהדות ורב רושם נישואין (תיקון תשע"ח-2018; תשע"ט-2019)

(א) מנהל תחום ברורי יהדות או בא-כוחו, רב רושם נישואין או בא-כוחו רשאי להתייצב ולטעון בהליכים בכל ענין הקשור לקביעה בענין יהדותו של אדם, ובלבד שאותו אדם הגיש בקשה בעניין זה, או שהוא בעל דין בעניין של מעמד אישי בבית הדין הרבני.

(ב) בהליך שנפתח על פי פניית מנהל תחום ברורי יהדות או בא-כוחו, רב רושם נישואין או בא-כוחו, יירשם לפי הענין מנהל תחום ברורי יהדות או רב רושם נישואין, בציון תואר התפקיד, כצד בהליך.

(ג) רב רושם נישואין או בא-כוחו המפנה לבירור יהדות בבית הדין אדם המבקש להינשא, יפרט בהפניה את הערותיו ויצרף להפניה טופס הרצאת פרטים בהתאם לטופס 2 שבתוספת; פרטי הטופס יהיו מלאים והטופס יהיה חתום על ידי המבקש להינשא וחתימתו תאושר על ידי הרב רושם הנישואין או בא-כוחו; צורף טופס עם פרטים מלאים כשהוא חתום ומאושר כאמור, יראו לענין תשלום אגרה את ההפניה כבקשת רב רושם נישואין והמבקש להינשא לא יידרש לשלם בבית הדין אגרת בקשה לבירור יהדות. הבקשה לבירור יהדות בבית הדין על פי ההפניה של רב רושם נישואין תהיה חתומה על ידי המבקש להינשא.

(ד) מנהל תחום ברורי יהדות או בא-כוחו, רב רושם נישואין או בא-כוחו אינו חייב להיות נוכח בדיון בענין שבו הוא מעורב, אלא אם כן החליט על כך בית הדין במפורש לגבי דיון מסויים.

(ה) מנהל תחום ברור יהדות או רב רושם נישואין רשאי, בנסיבות מיוחדות ומנימוקים שיירשמו בהפניה או בבקשה, להפנות אדם לבית הדין לבירור מחדש בדבר יהדותו, או לבקש בירור יהדות בבית הדין לאדם אשר לכאורה אינו זקוק לכך, ובלבד שבעבר נתן בית הדין הכרעה מפורשת בעניין יהדותו. אין כאמור כדי לגרוע מסמכותו של בית הדין לפי תקנה כ"ח לתקנות הדיון, ליזום שינוי בהחלטות או בפסקי דין שנתן בעבר בענייני מעמד אישי של צד להליך אם חושש בית הדין שטעה בפסק דינו.

7. סמכות מקומית

(א) בקשה לבירור יהדות תידון בבית דין אזורי בהתאם לכללי הסמכות המקומית הקבועים בתקנות הדיון בבתי הדין הרבניים בישראל – התשנ"ג.³

(ב) החליט בית דין אזורי להעביר את הדיון בבקשה לבית דין אזורי אחר, ינמק את החלטתו ויעבירנה לאישור נשיא בית הדין הרבני הגדול.

8. הרכב בית הדין

- (א) נשיא בית הדין הרבני הגדול יקבע בכל בית דין רבני אזורי הרכב או הרכבים של דיינים או של דיין אחד, שידונו בבקשות לבירור יהדות.
- (ב) דיינים שייקבעו להרכבים הדנים בבקשות לבירור יהדות יעברו השתלמויות על ידי דיינים שהתמחו בעניין, ועל ידי אנשי מקצוע ומבררי יהדות.
- (ג) ראה דיין הדין בבקשה לבירור יהדות כי יש צורך בבירור הבקשה בפני הרכב של שלושה דיינים, יעביר את הבקשה לדיון בפני הרכב כאמור.
9. נוכחות מברר יהדות (תיקון תשע"ט-2019)

- (א) דיון בבקשה לבירור יהדות ייערך בבית דין רבני אזורי בנוכחות מברר יהדות.
- (ב) לא התאפשר האמור בסעיף קטן (א), ניתן לקיים פגישת בירור של בעל-הדין עם מברר יהדות לפני הדין בבית הדין או אחריו; התקיימה פגישת בירור כאמור, ימסור מברר היהדות את תוצאות הבירור בכתב לבית הדין, ובית הדין יעביר לבעל-הדין זולת אם מצא מטעמים מיוחדים שיירשמו שאין לעשות כן.

10. חוות דעת של מברר יהדות חיצוני

- (א) בית הדין רשאי מטעמים מיוחדים שיירשמו בהחלטתו, להפנות בעל דין שענין יהדותו תלוי ועומד בבית הדין, לבדיקה ולמתן חוות דעת של מברר יהדות חיצוני.
- (ב) בית הדין רשאי, אם ראה צורך בכך, להזמין את מברר היהדות החיצוני להעיד בפניו.
- (ג) לא יפנה בית הדין בעל-דין למברר יהדות חיצוני ולא יזמנו להעיד בפניו אלא לאחר שבעל הדין הפקיד בקופת בית הדין את שכר טרחתו, דמי בטלתו והוצאותיו של מברר היהדות החיצוני בשיעור שיקבע בית הדין מראש.

11. הדיון בבקשה

- (א) הדיון בבקשה לבירור יהדות יתחיל ויסתיים, ככל האפשר, בישיבה אחת של בית הדין.
- (ב) פרוטוקול הדיון יהיה מפורט ויכלול את כל הנתונים המהווים בסיס להחלטת בית הדין.

12. פסק הדין

- (א) בית הדין יציין בפסק הדין בלשון ברורה -
- (1) אם בעל-הדין יהודי; אם אמו יהודיה אם לאו; אם אביו יהודי אם לאו; אם קיים ספק לגבי יהדות ההורים או אחד מהם; אם בעל-הדין מאומץ;
- (2) אם בעל-הדין מותר להינשא כדת משה וישראל לכל מי שרצה או שיש הגבלות על הנישואין;
- (3) אם בעל-הדין אינו יהודי או שהוא ספק יהודי.
- (ב) פסק הדין יישלח אל בעל-הדין וכן אל הרב רושם הנישואין – אם הבירור נערך על פי פנייתו, ואל פסק הדין יצורף פרוטוקול הדיון, אם הוא לא נמסר קודם למתן פסק הדין.

א.12. בירור יהדות בעניין קרוב משפחה של בעל דין (תיקון תשע"ז-2017; תשע"ח-2018; תשע"ט-2019)

- (א) עלה אגב דיון בבית הדין חשש לעניין יהדות קרוב משפחה של בעל דין אשר בית הדין מברר את יהדותו (להלן – צד שלישי) יודיע בית הדין בכתב לצד השלישי כי אגב הדיון שהתקיים לפניו בענין יהדות קרוב משפחתו עלה צורך אפשרי בבירור יהדותו שלו לעניין נישואין על פי דין תורה, וכי הוא רשאי להצטרף כצד לדיון ולהשמיע את טענותיו או לבקש לברר את העניין בנפרד.
- (ב) הודיע הצד השלישי על הסכמתו להצטרף כצד לדיון, הוא יצורף בהסכמת בעלי הדין כבעל דין נוסף ויוזמן לדיון בית הדין; הודיע הצד השלישי על הסכמתו לברר את העניין בנפרד ייפתח לו תיק בהתאם; הסכמה של קטין יכול שתיתן באמצעות הוריו.

(ג) נמחק

(ד) נמחק⁴

13. תעודת נישואין של קרוב מן האם למבקש להירשם לנישואין

תעודת נישואין שניתנה בישראל על ידי רב רושם נישואין לקרוב מן האם בדרגה ראשונה למבקש להירשם לנישואין, תהיה ראייה לכאורה ליהדות המבקש, אם התקיימו שניים אלה:

- (1) הקרוב מן האם שהוא בעל תעודת הנישואין נישא על סמך פסק דין של בית דין רבני המאשר את יהדותו על פי הנדרש בהנחיות אלה או על סמך בירור שנערך קודם לתחילתן של הנחיות אלה על ידי רב רושם נישואין בעיר שיש בה מחלקה לרישום נישואין;
- (2) התבררה הקרבה בין המבקש לבין בעלי תעודת הנישואין על סמך ראיות מובהקות.

14. החלטות סותרות

- (א) סבר בית הדין שאין לאשר יהדות לבעל-הדין למרות שבית דין אחר אישר בעבר את יהדות קרובו מן האם של בעל-הדין, ינמק בית הדין את החלטתו ויעבירנה אל בית הדין האחר ואל מנהל תחום בירורי יהדות.
- (ב) מזכיר בית הדין האחר יפתח תיק בירור יהדות שבו יירשם מנהל תחום בירורי יהדות כמבקש, והנוגע בדבר שיהדותו אושרה בעבר יירשם כמשיב; מזכיר בית הדין יביא את התיקים בפני בית הדין, על מנת שיעיין מחדש בהחלטתו.
- (ג) לא יחליט בית הדין האחר על ביטול החלטתו בדבר אישור היהדות אלא לאחר שנתן הזדמנות לבעלי-הדין בענין שהיה בפניו להשיב לבקשה.
- (ד) החליט בית הדין האחר שלא לשנות את החלטתו בענין אישור היהדות, ינמק את החלטתו ויעבירנה אל בית הדין שהחליט שלא לאשר יהדות כאמור בסעיף קטן (א) ואל מנהל תחום בירור יהדות.
- (ה) נשארו שני בתי הדין חלוקים בדעתם, יודיע על כך מנהל תחום בירורי יהדות לנשיא בית הדין הרבני הגדול, והנשיא יעביר את התיקים הנוגעים בדבר להרכב מיוחד של בית דין אזורי שיכריע במחלוקת; ההרכב המיוחד יכול שיכלול דיינים שהיו חלוקים בדעתם, ובלבד שיכלול מספר שווה של דיינים החלוקים בדעתם.

15. בירור יהדות אגב גירושין

- (א) גט פיטורין לבני זוג אשר לא נישאו בישראל באמצעות רב רושם נישואין, יסודר לאחר שבית הדין יברר את יהדותו של כל אחד מבני-הזוג אשר הוריו לא נישאו בישראל באמצעות רב רושם נישואין.
- (ב) עם הגשת תביעה לגירושין או בקשה לאישור הסכם גירושין או בקשה לסידור גט, יידרש מגיש התביעה או הבקשה להגיש הרצאת פרטים בענין סידור הנישואין של כל אחד מבני-הזוג ושל הוריהם ופרטים לגבי ילדי הצדדים ערוכה לפי טופס 3 שבתוספת; הנתבע בתביעת הגירושין או המשיב לבקשה כאמור, יידרש להגיש בנפרד טפסי הרצאת פרטים כאמור בסעיף קטן זה.
- (ג) התברר למזכיר בית הדין כי התקיימו לכאורה שנים אלה -
 - (1) בני-הזוג לא נישאו באמצעות רב רושם נישואין בישראל;
 - (2) הוריו של בן-זוג לא נישאו באמצעות רב רושם נישואין בישראל;יפתח מזכיר בית הדין תיק בירור יהדות לבן-זוג אשר הוריו לא נישאו באמצעות רב רושם נישואין בישראל; מנהל תחום בירורי יהדות יירשם כמבקש ובן-הזוג האמור יירשם כמשיב, ויחולו הוראות סעיפים 4 ו-5 בשינויים המחוייבים.

הוראות מעבר (א) אגפי מערכות מידע של הנהלת בתי הדין הרבניים ושל המשרד לשירותי דת יסדירו עד ליום כ"ה בכסלו התשע"ט את דרך עשיית שאילתות כאמור בסעיף 12א(ד) להנחיות העיקריות כנוסחו בהנחיות אלה. (תשע"ח-2018)

(ב) מנהל בתי הדין הרבניים יודיע לרבנים הראשיים לישראל ולשר לשירותי דת על ביצוע האמור בסעיף קטן (א), יפעל למחיקה מרשימת טעוני הבירור צדדים שלישיים שצורפו אליה על פי סעיף 12א(ג) להנחיות העיקריות כנוסחו ערב קביעתם של הנחיות אלה ויודיע על כך לבית הדין שהורה על הרישום.

נוסח עם תיקונים

אישרו חבר הדיינים של בית הדין הרבני הגדול ומועצת הרבנות הראשית לישראל
ביום ה' באלול התשע"ט (8/9/2019)

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא מועצת הרבנות הראשית לישראל

דוד לאו

הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

(ד) הדיון בענין בירור יהדות של בן-זוג לפי סעיף זה ייערך ככל האפשר במקביל לדיון בענין הגירושין, ורשאי בית הדין לאפשר את נוכחות בן הזוג שכנגד בעת הדיון אם בית הדין סבור שהדבר עשוי לסייע לבירור.

(ה) במקרים חריגים רשאי בית הדין, מטעמים שיירשמו, לסדר גט לבני זוג כאמור בסעיף קטן (א) בטרם ניתנה החלטה בדבר אישור היהדות; במקרים כאמור יציין זאת בית הדין במעשה בית הדין.

(ו) קיים בית הדין דיון בענין בירור היהדות כאמור בסעיף זה וסידר את הגט, ירשום בית הדין את תוצאות הבירור גם במעשה-בית-הדין.

16. רשימת מבררי יהדות, אמות מידה ושכר

(א) מנהל בתי הדין הרבניים יעמיד לרשות בתי הדין רשימה של מבררי יהדות, לרבות מבררי יהדות חיצוניים, בהתאם להוראות הנחיות אלה (להלן – הרשימה).

(ב) אמות מידה לענין הכישורים והנסיון המקצועי של מבררי יהדות ודרישות להוכחתם ייערכו על ידי ועדת דיינים ורבנים שתמונה על ידי מועצת הרבנות הראשית לישראל בהסכמת הרבנים הראשיים לישראל (להלן – הוועדה); אמות המידה יאושרו בידי הרבנים הראשיים לישראל.

(ג) הוועדה תקבע את השכר לשעה שישלם בעל-דין שענין יהדותו נדון בבית הדין למברר יהדות חיצוני ואת מספר השעות המירבי לעריכת חוות דעת.

(ד) השכר שישלם בעל-דין כאמור למברר יהדות חיצוני בעד חוות דעת יחושב לפי מספר השעות שהודיע המומחה כי הוא השקיע בהכנתה, אשר לא יפחת משכר לשעה ולא יעלה על מספר השעות המרבי שקבעה הוועדה.

(ה) השכר עבור חוות דעת של מברר יהדות חיצוני כולל שכר בעד כל הכרוך בהכנתה, לרבות לימוד הענין, שיחות טלפוניות, התייעצויות ופגישות הנדרשים לצורך הכנת חוות הדעת.

(ו) הוועדה תקבע את השכר, דמי בטלה ושיעור דמי נסיעות שישלם בעל-דין כאמור למברר יהדות חיצוני שהוזמן לעדות בפני בית הדין.

(ז) מברר יהדות חיצוני ייכלל ברשימה רק אם הודיע בכתב למנהל בתי הדין הרבניים כי שכר עד מומחה ודמי בטלה שהוא דורש הינם בהתאם לאמור בהנחיה זו ולאחר שיאשר בכתב ויתחייב לפי נוסח שייקבע על ידי מנהל בתי הדין הרבניים כי בינו לבין הנהלת בתי הדין הרבניים לא יתקיימו יחסי עובד ומעביד.

17. הוצאות

בית הדין רשאי לחייב בעל-דין בהוצאות שיידרשו בגין בדיקת מסמכים באמצעות מעבדה או מומחה לזיהוי כתיב יד ובדיקת מסמכים, וכן בהוצאות אחרות לרבות בהוצאות לטובת המדינה.

18. עדכון טפסים

מנהל בתי הדין הרבניים רשאי להורות מפעם לפעם על שינויים בטפסים שבתוספת וכן להורות על שימוש בטפסים נוספים לצורך ביצוע הנחיות אלה.

19. תחילה והוראות מעבר

(א) תחילתן של הנחיות אלה ביום א' באייר תש"ע.

(ב) מנהל תחום בירור יהדות ומברר יהדות המכהנים ערב תחילתן של הנחיות אלה, יראו אותם כמי שהתמנו לתפקידיהם לפי הנחיות אלה.

בס"ד, י"ז באדר תש"ע

יונה יחיאל מצגר
הרב הראשי לישראל
נשיא מועצת הרבנות הראשית לישראל

שלמה משה עמאר
הראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

נוסח עם תיקונים

שאישרו חבר הדיינים של בית הדין הרבני הגדול ומועצת הרבנות הראשית לישראל
ביום ח' באלול התשע"ט (8/9/2019)

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא מועצת הרבנות הראשית לישראל

דוד לאו
הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול